

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Psühholoogia instituut

Silja Möllits

**Erinevused Gordoni perekooli koolituse läbinud ja mitteläbinud
lapsevanemate konfliktides oma lastega**

Uurimistöo

Juhendaja: Anni Tamm

Läbiv pealkiri: Erinevused lapsevanemate ja laste konfliktides

Tartu 2022

Erinevused Gordoni perekooli koolituse läbinud ja mitteläbinud lapsevanemate konfliktides oma lastega

Kokkuvõte

Käesolevas uuringus võrreldi vanemluskoolituse Gordoni perekool läbinud ja koolitust mitte läbinud lapsevanemate konflikte oma lastega. Valimisse kuulus 131 vanemat, kellest 28 olid Gordoni perekooli läbinud. Uuringu tulemused näitasid, et Gordoni perekoolis osalenutel ei olnud konstruktiivsemat ja neutraalsemat hoiakut konflikti suhtes võrreldes koolitusel mitte osalenud vanematega. Neil ei esinenud vähem konfliktide igapäevastel teemadel, nad ei lahendanud konflikte efektiivsemalt ega väljendanud suuremat rahuolu peresuhetega. Vastupidiselt eeldustele kogesid perekooli läbinud lapsevanemad konflikte intensiivsemalt, kui koolitust mitte läbinud vanemad.

Märksõnad: konflikt, laps, lapsevanem, konfliktide lahendamine, konfliktide põhjused.

Differences in conflict with their children between parents receiving PET training and parents without the training

Abstract

This study compared parent-child conflict management among parents who attended Parent Effectiveness Training (PET) courses with those who had not received the training.

Altogether 131 parents were surveyed. 28 of the respondents had attended a PET course.

Results demonstrate that receiving PET training did not result in more constructive and neutral attitude toward conflict compared to the group of parents without the training. PET course participants did not have less conflicts in everyday matters, they did not resolve conflicts in a more effective way and they did not perceive greater satisfaction with family relations. Contrary to the expected, parents who had PET training experienced higher levels of conflict than parents without the training.

Keywords: conflict, child, parent, conflict management, cause of conflict.

Viimastel aastatel on peresuhted ja vanemlus Eestis kasvava avaliku tähelepanu all. Ühiskonna tasandil levib üha enam arusaam, et efektiivne suhtlemine nii perekonnas kui ka sellest väljaspool on tarvilik oskus. Sotsiaalministeeriumi algatusel on loodud veebipõhine keskkond, Tarkvanem.ee, kus lapsevanematele pakutakse nõustamist ja abi, tulemaks toime peresuhetes esinevate probleemide lahendamisega. Rääkides erinevatest vanemluse stiilidest võib nende seas esile tuua autoriteetse vanemluse, kui kõige tõhusama, toetamaks laste üldist rahulolu nii lapseas kui ka hiljem (Lavrič ja Naterer 2020; Moreno Méndez jt 2020). Toetav ja positiivne keskkond peres hoiab kõigi selle liikmete vaimset tervist ja aitab elada täisväärtuslikumat elu (O'Brien jt, 2006).

Gordoni perekool ja teised vanemluskoolitused

Lapsevanematele on kättesaadavad mitmed tasulised suhtlustreeningud, mille eesmärk on aidata parandada pereliikmete vahelist läbisaamist ning igapäevast individuaalset heaolu. Käesolevas töös võtan vaatluse alla ühe Eesti lapsevanematele kättesaadava suhtlustreeningu – Gordoni perekooli. Eestis pakub sellel koolitusel osalemise võimalust Perekeskus Sina ja Mina. Koolitussüsteem pärineb Ameerika Ühendriikidest, kus selle ametlik nimetus on *Parent Effectiveness Training* ehk PET. Programmi ja selles kasutusel olevad tehnikad töötas 1962. aastal välja ameeriklasest kliiniline psühholoog Thomas Gordon, kes omakorda toetus Carl Rogers`i töödele (Gordon, n.d.; Rinn ja Markle, 1977). Koolitusel õpetatav suhtlusmudel on otseselt suunatud lapsevanemate suhtlemis- ja konfliktide lahendamise oskuste parandamisele. Kesksedeks meetoditeks on aktiivne kuulamine, mina-sõnumid ja kaotajateta konflikti lahendamine. Demokraatliku ehk kaotajateta konflikti lahendamise meetodi õpetamisele pühendatakse koolitusel proportsionaalselt kõige suurem osa. Kirjeldatakse konflikti olemust ja tekkemehhanisme; õpetatakse lapsevanemaid määratlema, kellel on probleem (käitumisakna mudel) ning rakendama kaotajateta konflikti lahendamise kuueastmelist meetodit. Lisaks räägitakse toimetulekust väärtuskonfliktidega (Gordon, 1970/2007).

Suhtlustreeningu efektiivsuse kohta Eestis on andmeid vähe. Esimene ja teadaolevalt ainus mõju-uuring viidi läbi 2011. aastal (Edovald ja Roosa, 2011). Uuringusse kaasati vanemad, kelle lapsed olid vanuses 9-16 aastat. Uuringutulemused näitasid, et lapsevanemate rahulolu vanemlikus rollis suurenes; vanemate hinnangul vähenesid laste käitumisprobleemid ja nende prosotsiaalne käitumine paranes. Pereliikmete reaktiivsuse vähenemist kommunikatsioonis ei kogetud; vaenulikkus ja konfliktisus perekliimas lapsevanemate hinnangul hoopis suurenes. Edovald ja Roosa tõid töö arutluse osas välja asjaolu, et uute oskuste omandamine ja kinnistamine võtab aega ja see võis olla ka konfliktide sagenemise üks põhjus.

Mujal maailmas tehtud uuringute hulk on samuti kesine ja nende tulemused on olnud vastakad. Üks põhjalikumaid ülevaateid Gordoni perekooli efektiivsuse uuringutest on kokku võetud Rinni ja Markle'i (1977) meta-analüüsis. Uuringud näitasid mõnel juhul positiivset mõju lapsevanemate enesekindlusele ja kompetentsi tundele vanemlikus rollis. Läbivaks jooneks oli see, et muutusi ja erinevuseid gruppide vahel hinnati vahetult peale koolituse lõppu. Taylor ja Swan (1982) viisid läbi uuringu vanematega, kel oli koolitusest möödunud vähemalt üks aasta. Tulemused näitasid, et kuigi vanemad omandasid enda väitel koolitusel uusi oskusi, ei kajastunud see küsimustikus antud vastustes. Autorite arvates oli koolituse mõju aja jooksul kadunud või väga tugevalt vähenenud. Just vastupidisele järeldusele jõudsid Cedar ja Levant (1990) oma meta-analüüsis Gordoni perekooli koolituste mõju kohta. 26 uuringu võrdluses pakkusid nad välja latentsuse perioodi teooria. Selle järgi avaldab vanemate poolt õpitu peresuhetes mõju alles mõni aeg peale koolituse lõppu. Väidetavalt on see sel juhul seotud koolitusel õpitu harjutamise ja kinnistamisega.

Üldisemate suhtlustreeningute efektiivsuse kohta läbi viidud uuringute tulemused näitavad, et need on mitmes aspektis mõjusad. Spencer jt (2020) meta-analüüsi veebipõhiste vanemlusprogrammide kohta kaasati 28 vastavateemalist uuringut. Saadud andmete alusel kinnitasid uurijad, et koolituse läbimise järel suurenes oluliselt positiivse vanemluse praktiseerimine, kasvas vanemate enesekindlus ja vanemlik rahulolu, vanemate ja laste vahelisi negatiivseid suhteid ja vanemate vahelisi konflikte oli vähem. Kajastatud uuringute üheks nõrkuseks pidasid autorid jätku-uuringute puudumist.

Doss jt (2020) poolt läbi viidud uuringus vaadeldi muutuseid lapsevanemate vaheliste konfliktide sageduses kui paarisuhte edendamise koolituse kõrvalprodukti. Teiste sõnadega, kas vanemlusega seotud konfliktide sagedus väheneb, kui püütakse parandada paarisuhet. Tulemused näitasid mõningast efekti koolituse ajal. Jätaku-uuring, mis viidi läbi aasta peale paarisuhtekoolitust, näitas, et koolituse mõju oli kadunud.

Vanemate ja laste vahelised konfliktid

Gordoni perekooli koolitusprogrammi eesmärk on aidata lapsevanematel teoreetilise õppe ning praktiliste harjutuste vaheldamise käigus omandada autoriteetsele kasvatustüüli tüüpilisi probleemilahendusoskusi suhetes oma lastega. Selle juures kinnistada teoreetilisel tasandil ka konstruktiivset suhtumist konflikti. Erimeelsused on suhete igapäevane osa, mida ei tuleks karta, ning nende efektiivne lahendamine aitab kokkuvõttes kaasa positiivsete peresuhete arenemisele (Gordon, 1970/2007).

Teaduslikus kirjanduses leidub erinevaid uuringuid konfliktidest perekonnas, kus rõhuasetus on paarisuhetel (Delatorre ja Wagner, 2019; Kurdek, 1994; Neumann jt, 2018; Parsons jt, 2020; Simon jt, 2008; Valor-Segura jt, 2020) või lapsevanemate vaheliste konfliktide mõjul lastele (Craft jt, 2021; Doss jt, 2020; Low jt, 2019; Ran jt, 2021; van Eldik jt 2020; Warmuth jt, 2020). Laste ja lapsevanemate vahelisi suhteid kajastavates uuringutes on raskeskese just konfliktidel teismeliste lastega (Allison ja Schultz, 2004; Branje jt, 2009; Dittman jt, 2020; Dost-Gözkán, 2019; Smetana, 1989; Tucker jt, 2003; Tamm jt, 2018), kuid nooremaid, näiteks kooliealisi lapsi, on uuritud suhteliselt vähe (Laible jt, 2008; Loughheed jt, 2020; Smith jt, 2019).

Gordoni perekooli koolitussüsteemi oluline eesmärk on õpetada vanemaid eristama konfliktiteemade tõsidust. Konfliktid tekivad ühe jaotuse järgi (1) moraalsetel; (2) prudentsiaalsetel; (3) konventsionaalsetel ja (4) personaalsetel teemadel (Nucci ja Turiel 1978; Tamm, 2015; Tisak ja Turiel, 1984). Selle juures võib eristada nõ tõsisemaid teemasid, mis kutsuvad esile intensiivsemaid vaidlusi ja erimeelsusi ja mille kohta võib öelda, et need on ühe või teise osapoole seisukohast väga olulised. Sinna alla kuuluvad moraali teemad, näiteks usalduse kuritarvitamine või füüsilise kahju põhjustamine. Paljud esile kerkivad vaidlusküsimused on oma sisult lihtsamad. Need võivad olla konventsionaalsed teemad, nagu näiteks kokkulepped toa koristamise osas, või isiklikud teemad, nagu muusikalised eelistused.

Gordoni koolitusprogrammis on loodud lapsevanemate jaoks lihtsamini mõistetav süsteem, mille keskne osa on võime eristada, kellel on probleem - kas lapsel, vanemal või mõlemal. Selle alusel on võimalik konflikti ennetada või selle efektiivseks lahendamiseks rakendada sobivat lahendusviisi. Mõnel juhul piisab ennetavatest või kehtestavatest minasõnumitest, teiste tüliküsimuste lahendamisele tuleb pühendada rohkem ressursi ning rakendada näiteks kaotajateta konflikti lahendamise meetodit (Gordon, 1970/2007). Eraldi tähelepanu pööratakse ka väärtuskonfliktidele. Koolituse tulemusel peaks vähenema esiteks peresiseste konfliktide hulk eeldusel, et vanemad leiavad kokkulepete kaudu osadele vaidlusküsimustele püsiva lahenduse. Teisalt peaks vähenema ka konfliktide intensiivsus, kuna lapsevanem oskab vaidlusküsimustes tekkivaid pingeid efektiivselt leevendada.

Kurdek (1994) leidis oma uuringus, et efektiivne konfliktide lahendamine on positiivselt seotud üldise rahuloluga paarisuhetes. Käesoleva uuringu seisukohast võib samuti eeldada, et kui lapsevanem suudab konfliktidega efektiivsemalt ja konstruktiivsemalt toime tulla, peaks kasvama üldine rahulolu peresuhetega.

Läbi töötatud kirjanduse põhjal püstitan uurimisküsimuse, kas Gordoni perekooli läbinud lapsevanemad suhtuvad konflikti konstruktiivsemalt, neil esineb lastega suheldes vähem ja kergemaid konflikte, nad tulevad konfliktide lahendamisele efektiivsemalt toime ning nende üldine rahulolu peresuhetega on suurem kui koolitust mitte läbinud lapsevanematel.

Meetod

Osalejad

Uuringuga kogusin 203 vastust, millest analüüsi kaasasin 131. 43 elektroonilist ankeeti olid tühjad, 26 ankeeti poolikud. 3 vastajat olid märkinud, et neil pole ühtegi 7-18 aastast last ja nad ei vastanud seetõttu uuringus osalemise kriteeriumile. Seega tuli eelkirjeldatud vastused andmete seast eemaldada. Uuringus osales 120 (92%) naist ja 11 (8%) meest. Vastajate keskmine vanus oli 39,8 (SD=5,63; min=25; max=56). Uuringus osales 128 eesti (97,7%) ja 3 välismaalast (2,3%). Nendest 87 (66,4%) oli kõrgharidusega, 42 (32,1%) kesk- või keskeriharidusega, 2 (1,5 %) põhiharidusega. Vastajaid oli üle kogu Eesti, aga enam olid esindatud Tartu ja Tallinn. Osalenud vanematel oli keskmiselt 1.89 last (SD=1,39; min=1; max=13). Uuringule vastanutest olid läbinud Gordoni perekooli 28 (21,37%) vanemat. Nendest omakorda 14 olid lisaks osalenud veel ühel või mitmel lapsevanematele suunatud suhtluskoolitusel (Imelised aastad, Lapsevanem 2.0, Teadlik lapsevanem). 103 (78,62%) vanemat ei olnud läbinud Gordoni perekooli. Nendest 29 olid osalenud teistel/teisel lapsevanematele suunatud suhtluskoolitusel.

Protseduur

Andmete kogumise etapis tegin koostööd Perekeskusega Sina ja Mina ning Tervise Arengu Instituudiga. Nende Facebooki lehtedel tehti postitus uuringu kutsega ning paralleelselt saadeti info laiali samal perioodil Gordoni perekooli läbinud lapsevanemate e-postkastidesse. Levitasin uuringuvormi ka mugavusvalimi seas Facebooki kaudu. Info kogumine toimus perioodil 10.11.2021-31.02.2022.

Uuringusse kutsusin lapsevanemad, kelle lapsed olid uuringu hetkel vanuses 7-18 aastat. Uuringus osalemine oli anonüümne ning selle täitmisest oli võimalik igal ajahetkel loobuda. Osalemist ei tasustatud.

Mõõtevahendid

Osalev lapsevanem täitis u 15 minuti jooksul anonüümse elektroonilise uuringuvormi, mille osad olid (1) uuringu sisu ning protseduuri kirjeldus; (2) uuringu põhiosa, mis koosnes järgnevatest blokkidest: suhtumine konflikti, konfliktide sagedus, konfliktide intensiivsus,

konfliktide lahendamine, rahulolu peresuhetega; (3) taustaandmed: sugu, vanus, rahvus, elukoht maakonna täpsusega, haridustase, 7-18 aastaste laste arv peres (juhul, kui lapsevanemal oli mitu uuringu parameetritesse sobivat last, valis ta nendest ühe), info Gordoni perekoolis või teistel suhtluskoolitustel osalemise kohta.

Suhtumine konflikti. Uuringus mõõtsin hoiakut konflikti suhtes, võttes aluseks Simon jt (2008) poolt välja töötatud *The Beliefs About Conflict Inventory (BACI)*. Esialgne skaala koosnes 18 väitest ning see oli suunatud konflikti hoiakute mõõtmiseks romantilistes suhetes. Nende seast valisin käesoleva uuringu jaoks välja 10 väidet (2 väidet alaskaalast „konflikt kui normaalsus suhetes“, 3 väidet alaskaalast „konstruktiivsed uskumused konfliktide lahendamisel“ ning 5 väidet alaskaalast „destruktiivsed uskumused konfliktide lahendamisel“). 9 väidet olid tõlgitud eesti keelde M. Saardi ja A. Tamme poolt. Kohandasin need sobivaks, kirjeldamaks lapse ja vanema vahelisi suhteid („Konfliktid on paratamatud, kui lapsed ja nende vanemad veedavad palju aega koos“). Ühe väite tõlkisin eesti keelde ja kohandasin sobivaks. Skaalal 1-5 (1=ei nõustu üldse; 5=nõustun täielikult) palusin osalejatel hinnata, mil määral nad nõustuvad esitatud väidetega.

Konfliktide sagedus. Uuringus mõõtsin konfliktide esinemise sagedust lapsevanemate ja laste vahel, võttes aluseks Smetana (1989) loodud ja edaspidiste tööde käigus modifitseeritud teemade loendi (Smetana, 1989; Smetana jt, 1991; Smetana ja Gaines, 1999; Tucker, 2003; Campione-Barr ja Smetana, 2004; Alisson ja Schultz, 2004). Käesoleva uuringu jaoks koondasin kokku 9 teemat, mis sobisid kirjeldama 7-18 aastaste laste ning nende vanemate vahelisi konflikte (majapidamistööd, õppimine, suhted teiste inimestega, välimus, tervis, raha ja materiaalsed asjad, ekraaniaeg, käitumine, iseotsustamine). Skaalal 1-5 (1=sellist konflikti ei esinenud; 5=sageli) palusin osalejatel hinnata konfliktide sagedust viimase kahe nädala jooksul.

Konfliktide intensiivsus. Uuringus mõõtsin konfliktide intensiivsust lapsevanemate ja laste vahel. Teemade loend oli sama, mis konfliktide sageduse puhul. Skaalal 1-5 (1=konflikte ei esinenud; 3=pigem rahulik 5=vihane) palusin osalejatel hinnata konfliktide intensiivsust viimase kahe nädala jooksul.

Konfliktide lahendamine. Uuringus mõõtsin ebaefektiivset konfliktidega toimetulekut, võttes aluseks Kurdek`i (1994) poolt välja töötatud *Ineffective Arguing Inventory (IAI)*. Tõlkisin kõik 8 originaalskaalas olevat väited eesti keelde ning kohandasin sõnastust sobivaks, kirjeldamaks lapse ja vanema vahelisi suhteid („Kui vaidlus lõpeb, siis on nii minu kui ka

lapse arvamus ära kuulatud“). Skaalal 1-5 (1=ei nõustu üldse; 5=nõustun täielikult) palusin osalejatel hinnata, mil määral nad nõustuvad esitatud väidetega.

Rahulolu peresuhetega. Palusin lapsevanematel hinnata oma üldist rahulolu suhetes lapsega skaalal 1-5 (1=ei ole üldse rahul; 5=olen väga rahul).

Andmeanalüüs

Kogutud andmed analüüsisin statistilise analüüsi programmiga JASP. Erinevuseid kahe grupi vahel suhtumises konflikti (BACI), konfliktide lahendamises (IAI) ning rahulolus peresuhetega analüüsisin kahe valimi t-testiga. Vastuseid lapsevanematelt, kes olid Gordoni perekooli läbinud, kogunes küll oodatust vähem, aga Levene`i test näitas kõigi kolme mõõdiku vastuste puhul, et gruppide tunnuse hajuvuse oli mitteoluline: BACI $p=0,36$; IAI $p=0,38$, rahulolu peresuhetega $p=0,1$. Seega said testi läbiviimise eeldused täidetud. Normaalsust kontrolliti Q-Q graafikutel ja need ei näidanud kõrvalekaldeid.

Kahe küsimustiku puhul (konflikti sagedus ja konflikti intensiivsus) kasutasin mitme tunnuse võrdlemiseks kahes grupis meetodit MANOVA. Multivariatiiivse normaalsust kontrollisin Shapiro-Wilki testiga ja selle tulemused ei näidanud kõrvalekaldeid: konflikti sagedus $W=0,95$; $p<0,001$, konflikti intensiivsus $W=0,92$; $p<0,001$.

Tulemused

Suhtumine konflikti (BACI)

Esmalt teostasın mõõdikule faktoranalüüsi, mis jaotas väited kolme faktorisse (vt tabel 1). Tulemused on sarnased Simoni ja Kobielski poolt välja töötatud struktuuriga, kus väited laaduvad vastavalt destruktiiivseteks, neutraalseteks ja konstruktiiivseteks (Simon jt, 2008). Ainsana eristus 7. väide, millele programm omistas käesolevas töös negatiivse laadungi. Faktorite kumulatiivne kirjeldusaste oli 65%. Cronbachi α näitas kõigi väidete peale kokku kõrget sisereliaablust ($\alpha=0,83$). T-test näitas, et Gordoni perekooli läbinud ($M=3,60$; $SD=0,65$) ja koolitust mitte läbinud ($M= 3,60$; $SD=0,60$) lapsevanemate konfliktiuskumustes ei esinenud statistiliselt olulist erinevust $t(129)=0,01$; $p=1,00$.

Tabel 1

The Beliefs about Conflict Inventory (BACI) faktoranalüüsi tulemused

BACI väited	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Kommunali- teedid
1. Konfliktid on paratamatud, kui lapsed ja nende vanemad veedavad palju aega koos.		0.909		0.22
2. Konfliktid kahjustavad vanemate ja laste omavahelisi suhteid.	0.632			0.415
3. Konfliktid vanemate ja laste vahel on normaalsed.		0.71		0.326
4. Konfliktid võivad parandada vanemate ja laste vahelisi suhteid.			0.588	0.323
5. Konflikte ei tohiks tegelikult ette tulla, kui vanem ja laps hästi läbi saavad.	0.736			0.288
6. Konfliktid tähendavad, et vanem ja laps kaugenevad teineteisest.	0.849			0.304
7. Konfliktide lahendamine suurendab vanema ja lapse vahelist mõistmist.	-0.505			0.75
8. Konfliktide tõttu tunneb keegi end lõpuks ikka halvasti või saab haiget.	0.836			0.376
9. Konfliktid on hea viis vanema ja lapse vahelistes suhetes esinevate erimeelsuste lahendamiseks.			0.938	0.163
10. Konfliktid on märk ebatervest suhtest.	0.702			0.321

Märkus. Rakendatud on kaldnurkset pööramismeetodit oblisiin

Konfliktide sagedus

Konfliktide sageduse osas olid mõlemate gruppide keskmised skoorid alateemade lõikes väga sarnased (vt tabel 2). Kõige enam konflikte esines ekraaniaja teemal nii Gordoni perekooli läbinutel ($M=3,82$; $SD=1,25$), kui koolitust mitte läbinud ($M=3,68$; $SD=1,18$) lapsevanematel. Kõige vähem konflikte tekkis koolitust mitte läbinud lapsevanematel ($M=1,85$; $SD=1,02$) välimuse teemal. Gordoni perekooli läbinutel ($M=1,96$; $SD=1,26$) oli konflikte sel teemal rohkem. Raha ja materiaalsed asjad oli teema, mille puhul Gordoni perekooli läbinud vanematel ($M=1,93$; $SD=0,98$) oli konflikte kõige vähem. Koolitust mitte läbinud lapsevanemate ($M=2,09$; $SD=1,11$) konfliktide arv samal teemal oli suurem. Konflikti sageduse teemal statistiliste andmete võrdlemiseks viisin läbi MANOVA analüüsi. Kasutasin Pillai` kriteeriumi, kuna gruppide suurused erinevad teineteisest olulisel määral (Gordoni perekooli läbinud vanemad $n=28$; koolitust mitte läbinud vanemad $n=103$). Testi tulemused

näitasid, et konflikti sageduses ei esinenud Gordoni perekooli läbinud ($M=2,73$; $SD=0,73$) ja koolitust mitte läbinud lapsevanemate ($M=2,74$; $SD=0,75$) vahel statistiliselt olulist erinevust $F(9,121)=0,42$; $p=0,92$.

Tabel 2

Konfliktide sagedus Gordoni perekooli läbinud ja koolitust mitte läbinud lapsevanematel.

Konfliktide teemad	Koolitusel osalemine			
	Ei		Jah	
	M	SD	M	SD
1. Majapidamistööd	3.35	1.13	3.25	0.97
2. Õppimine	3.21	1.15	3.18	1.06
3. Suhted teiste inimestega	3.15	1.1	3.21	1.17
4. Välimus	1.85	1.02	1.96	1.26
5. Tervis	2.63	1.1	2.57	1.2
6. Raha ja materiaalsed asjad	2.09	1.11	1.93	0.98
7. Ekraaniaeg	3.68	1.18	3.82	1.25
8. Käitumine	2.52	1.11	2.61	1.26
9. Iseotsustamine	2.2	1.06	2.07	0.9

Konfliktide intensiivsus

Kõige intensiivsed oli konfliktid nii Gordoni perekooli läbinud ($M=3,36$; $SD=1,73$) kui ka koolitust mitte läbinud ($M=3,01$; $SD=1,78$) lapsevanemate hinnangul välimuse teemal (vt tabel 3). Kõige rahulikumaks jäädi majapidamistöid puudutavates küsimustes. Siin olid nii Gordoni perekooli läbinud ($M=2,04$; $SD=0,88$) kui ka koolitust mitte läbinud ($M=2,00$; $SD=0,89$) vanemate hinnangud sarnased. Suurim erinevus konfliktide intensiivsuses esines ekraaniaja teemal, mille puhul Gordoni perekooli läbinud lapsevanemad ($3,11$; $SD=1,17$) tunnetasid konflikte tõsisemalt, kui koolitust mitte läbinud ($M=2,49$; $SD=0,97$). Lisaks olid Gordoni perekooli läbinud lapsevanematel võrreldes koolitust mitte läbinutega konfliktide intensiivsuses suuremad erinevused teemadel tervis (Gordon $M=2,71$; $SD=1,51$; koolitusel mitte osalenud $M=2,16$; $SD=1,36$) ja käitumine (Gordon $M=2,89$; $SD=1,69$; $2,34$; $SD=1,50$). Konflikti intensiivsuse teemal statistiliste andmete võrdlemiseks viisin läbi MANOVA analüüsi. Selle tulemused näitasid, et konflikti intensiivsuses esines Gordoni perekooli läbinud ($M=2,77$; $SD=0,79$) ja mitte läbinud ($M=2,47$; $SD=0,76$) lapsevanemate vastustes statistiliselt oluline erinevus $F(9,121)=2,05$; $p=0,04$. Järgnevalt kontrollisin keskmiste skooride erinevusi kõigi alateemade juures eraldi ANOVA analüüsiga. Selgus, et ainsana

esines statistiliselt oluline erinevus konfliktide intensiivsuses ekraaniaja teemal $F(1,129)=8.29$; $p=0.005$. Gordoni perekooli läbinud lapsevanemad tunnetasid kogetud konflikte intensiivsemana, kui koolitust mitte läbinud lapsevanemad.

Tabel 3.

Konfliktide intensiivsus Gordoni perekooli läbinud ja koolitust mitte läbinud lapsevanematel.

Konfliktide teemad	Koolitusel osalemine			
	Ei		Jah	
	M	SD	M	SD
1. Majapidamistööd	2	0.89	2.04	0.88
2. Õppimine	2.45	1.2	2.68	1.31
3. Suhted teiste inimestega	2.39	1.17	2.46	1.37
4. Välimus	3.01	1.78	3.36	1.73
5. Tervis	2.16	1.36	2.71	1.51
6. Raha ja materiaalsed asjad	2.75	1.74	3.14	1.76
7. Ekraaniaeg	2.49	0.97	3.11	1.17
8. Käitumine	2.34	1.5	2.89	1.69
9. Iseotsustamine	2.62	1.7	2.57	1.79

Konfliktide lahendamine (IAI)

Konfliktide lahendamise (IAI) mõõdiku juures laadusid 8 väidet ühte faktorisse ja järgisid seega Kurdeki (1994) poolt välja töötatud struktuuri (vt tabel 4). Peale osade väidete negatiivseks pööramist näitas Cronbachi α kõigi väidete peale kokku kõrget sisereliaablust ($\alpha=0.86$). Faktorite kumulatiivne kirjeldusaste oli 52%. T-testi tulemused näitasid, et konfliktide lahendamise efektiivsuses ei esinenud Gordoni perekooli läbinud ($M=2.39$; $SD=0.68$) ja koolitusel mitte osalenud ($M=2.49$; $SD=0.76$) lapsevanemate vahel statistiliselt olulist erinevust $t(129)=0.64$; $p=0.53$.

Tabel 4.

Ineffective Arguing Inventory (IAI) faktoranalüüsi tulemused

IAI väited	Faktor 1	Kommunaliteetid
1. Kui vaidlus lõpeb, siis on nii minu kui ka lapse arvamus ära kuulatud.	-0.618	0.618
2. Iga kord, kui me mingil teemal vaidlust alustame, siis ma mõtlen: „Hakkab jälle peale“.	0.575	0.669
3. Üldiselt suudame me lapsega omavahelisi probleeme edukalt lahendada.	-0.814	0.337
4. Meie vahelistes vaidlustes jääb sageli lõplik lahendus leidmata.	0.801	0.359
5. Meie vahelised erimeelsused võivad päevadeks lahendamata jääda.	0.73	0.467
6. Meie vahelised vaidlused lõpevad tihti ummikseisuga.	0.842	0.29
7. Meie vaheliste erimeelsuste lahendamise viise tuleks parandada.	0.758	0.426
8. Üldiselt on meie erimeelsused tühised ja need ununevad kiiresti.	-0.588	0.654

Märkus. Rakendatud on kaldnurkset pööramise meetodit oblisiin

Rahulolu peresuhetega

T-test näitas, et rahulolu peresuhetega ei esinenud Gordoni perekooli läbinud ($M=4,04$; $SD=0,70$) ja koolitusel mitte osalenud ($M=3,94$; $SD=0,94$) lapsevanemate vahel statistiliselt olulist erinevust $t(129) = -0,50$; $p=0,62$.

Arutelu

Käesoleva töö eesmärk oli välja selgitada, kas Gordoni perekooli läbinud lapsevanemad suhtuvad konflikti konstruktiivsemalt, neil esineb lastega suheldes vähem ja kergemaid konflikte, nad tulevad konfliktide lahendamisega efektiivsemalt toime ning nende üldine rahulolu peresuhetega on suurem kui koolitust mitte läbinud lapsevanematel. Uuringu tulemused näitasid, et erinevused avaldusid ainult konfliktide intensiivsuses, kus Gordoni perekooli läbinud vanemate konfliktid oma lastega olid intensiivsemad ekraaniaja teemal.

Mõlema grupi vanemad pidasid konflikti võrdsel määral normaalseks ning suhtusid sellesse pigem konstruktiivselt. Destruktiivsusele viitavad skoorid olid madalamad. Simoni jt poolt (2008) läbi viidud uuringus saadi kinnitust eeldusele, et konstruktiivsed konfliktiuskumused koos suhtele orienteeritud eesmärkidega on positiivselt seotud valmidusega läbirääkimisteks ja kompromisside otsimiseks konfliktiolukordades romantilise partneriga. Destruktiivsed

uskumused koos enesekeskusega ennustasid agressiivsemat käitumist ja destruktiivsed uskumused koos partneri vajaduste ülemuslikuks seadmisega jällegi liigset järeleandlikkust. Gordoni perekooli koolitusprogrammis käsitletakse sarnaseid teemasid vanem-laps kontekstis ja õpetatakse lapsevanemaid teadlikult võtma konfliktides konstruktiivsemat hoiakut (Gordon, 1970/2007). Lapsevanematele tutvustatakse kaotajateta konflikti lahendamise meetodit ning õpetatakse seda kasutama. Koolituse läbimine oleks võinud kaasa tuua mingi erinevuse suhtumises konflikti. Seda erinevust aga ei avaldunud. Väga sarnaste skooride ühte põhjust võib otsida sellest, et siinsesse uuringusse ei ole kaasatud kõiki esialgse mõõdiku väiteid ning gruppide erinevused ei tule selle tõttu esile. Teine põhjus võib tuleneda uuringu gruppide moodustamisest. Lisaks Gordoni perekooli läbimisele on osad uuringusse kaasatud lapsevanemad läbinud ka teisi vanemluskoolitusi. Uuringu jaoks aga loodi kaks võrdlusgruppi ainult Gordoni perekoolis osalemise või mitte osalemise alusel. Sellega sattus kokkuvõttes mõlemasse gruppi vanemaid, kes olid mingil sarnasel koolitusel osalenud. Viimaseks ei saa välistada võimalust, et Gordoni perekooli läbinud lapsevanemad ei rakenda koolitusel õpitut ning seetõttu on tulemused mõlemas grupis sarnased.

Konfliktide sageduse osas olid kõigil alateemadel mõlema grupi lapsevanemate hinnangud väga lähedased ja Gordoni perekooli läbinud lapsevanematel ei esinenud väiksemal hulgal konflikte, kui koolitusel mitte osalenud vanematel. Gordoni koolitusprogrammis on olulisel kohal oskused, mis aitaksid kaasa konfliktide hulga ja intensiivsuse vähenemisele suhtes lapsega (Gordon 1970/2007). Lapsevanemaid õpetatakse kasutama mina-sõnumeid, vältima suhtlemistõkkeid, muutma vastuvõetamatut käitumist keskkonna muutmise abil, kasutama kaotajateta konflikti lahendamise meetodit, töötama iseendaga.

Põhjus, miks kahe grupi võrdluses ei tulnud konfliktide sageduses välja erinevuseid, võib peituda selles, et uuringu läbiviimisel ei tehtud kindlaks Gordoni perekooli läbinud lapsevanemate konfliktide sagedust enne koolitusel osalemist. Ei saa välistada, et neil oli eelnevalt lastega oluliselt rohkem konflikte, kui koolitusel mitte osalenud vanematel.

Vastupidiselt eeldustele näitavad uuringu tulemused, et koolitust mitte läbinud vanemate hinnangud konfliktide intensiivsusele on läbivalt madalamad, kui Gordoni perekoolis käinud vanematel (va iseotsustamine). Edovald ja Roosa (2011) täheldasid sarnast tendentsi Gordoni perekooli läbinute eel- ja järeluuringus. Nemad tõid konfliktide intensiivistumise ühe võimaliku põhjusena välja selle, et uute võtete rakendamine suhtluses tekitab pereliikmete seas esialgu rohkem pingeid ja segadust ning uute oskuste praktiseerimisel võtab vilumuse

tekkimine aega. Taylor ja Swan (1982) arvasid aga vastupidiselt, et koolitusel omandatud oskused kaovad aja jooksul ja neid ei osata või ei soovita enam rakendada.

Hennecke jt (2014) pakkusid välja kolmeastmelise enese poolt reguleeritud isiksuse arengu teooria. Esiteks peab inimene muudatust oma käitumises pidama instrumentaalselt vajalikuks mingi eesmärgi saavutamisel. Teiseks peab saavutatav eesmärk tunduma kättesaadav, teostatav. Kolmandaks, ainult siis, kui inimene piisava sagedusega käitub uuel viisil ja muudab selle läbi oma harjumusi, toimuvad selle läbi püsivad muutused ka isiksuse arengus. Seega võib põhjus, miks Gordoni perekooli läbinud vanemad ei jää püsivalt õpitud oskusi rakendama, olla seotud ühega nendest kolme eelduse mitte täitumisega. Lapsevanemad, kes on otsustanud Gordoni perekooli läbida, näevad eeldatavasti vajadust teha muudatusi oma senises suhtluses lapse või lastega. Eesmärgi saavutamiseks võib Gordoni perekool esmalt täita ka sobilik vahendi rolli. Uue oskuse muutmine harjumuspäraseks on aga pikk protsess ja nõuab pidevat pühendumist. Uute oskuste kinnistamine võib selles etapis takerduda ja vanema jaoks on siis lihtsam tagasi pöörduda varasemate harjumuspäraste käitumismustrite juurde.

Uuringu tulemused näitavad, et nii Gordoni perekooli läbinud kui ka koolitust mitte läbinud lapsevanemad rakendavad suhetes lastega sarnaselt efektiivseid konfliktide lahendamise strateegiaid ning koolituse läbimine ei ole andnud selles osas eeliseid. Tulemus ei ole aga vastavuses konfliktide intensiivsuse skaalal avaldunud erinevusega kahe grupi vanemate vahel. Konfliktide intensiivsuse skaala tulemused viitavad pigem sellele, et Gordoni perekooli vanemad peaksid olema konfliktide lahendamisel ebaefektiivsemad. Võimalik, et Gordoni perekooli läbinud vanemad hindavad selles osas oma konfliktide lahendamise efektiivsust kõrgemalt, kui see praktikas kajastub.

Puudused ja piirangud

Järgmiste sarnase sisuga uuringute puhul tuleb suuremat tähelepanu pöörata uuringugrupi moodustamise kriteeriumitele. Pooled Gordoni perekoolis osalenud lapsevanemad ütlesid, et on lisaks osalenud veel ühel või mitmel vanemlusega seotud koolitusel. Gordoni perekoolis mitte osalenud lapsevanematest 27 olid samuti käinud teistel vanemlusega seotud koolitusel. Selle mõju käesoleva uuringu tulemustele ei ole teada. Lisaks ei ole käesolevas uuringus määratletud, kui palju Gordoni perekooli läbinud lapsevanematel koolitusest ajaliselt möödunud oli. Seega võis osalejate seal olla nii neid, kes alles vahetult programmi omandasid, kui ka neid, kellel oli koolitusest möödunud pikem aeg. Nende kahe ajalise muutuja eristamine võiks aga olla uuringu seisukohast oluline.

Kasutatud kirjandus

- Allison, B. N. ja Schultz, J. B. (2004). Parent-adolescent conflict in early adolescence. *Adolescence*, 39, 101-119.
- Branje, S. J. T., van Doorn, M., van der Valk, I., Meeus, W. (2009). Parent-adolescent conflicts, conflict resolution types, and adolescent adjustment. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 195-204.
- Brassard, A., Lussier, Y., Shaver, P. R. (2009). Attachment, Perceived Conflict and Couple Satisfaction: Test of a Mediation Dyadic Model. *Family Relations*, 58(5), 634-646.
- Cedar, B. C., Levant, R. F. (1990). A meta-analysis of the effects of parent effectiveness training. *American Journal of Family Therapy*, 18(4), 373-384.
- Championne-Barr, N., Smetana, J. G. (2004). In the Eye of the Beholder: Subjective and Observer Ratings of Middle-Class African American Mother-Adolescent Interactions. *Developmental Psychology*, 40(6), 927-934.
- Craft, A. L., Perry-Jenkins, M., Newkirk, K. (2021). The Implications of Early Marital Conflict for Children's Development. *Journal of Child and Family Studies*, 30, 292-310.
- Delatorre, M. Z., ja Wagner, A. (2019). How Do Couples Disagree? An Analysis of Conflict Resolution Profiles and the Quality of Romantic Relationships. *Revista Colombiana de Psicología*, 28, 91-108.
- Dittman, C. K., Burke, K., Hodges, J. (2020). Brief Parenting Support for Parents of Teenagers Dealing with Family Conflict: A Pilot Randomized Controlled Trial. *Child and Youth Care Forum*, 49, 799-816.
- Doss, B. D., Roddy, M. K., Llabre, M. M. (2020). Improvements in Coparenting Conflict and Child Adjustment Following an Online Program for Relationship Distress. *Journal of Family Psychology*, 34(1), 68-78.
- Dost-Gözkán, A. (2019). Adolescents' Conflict Resolution with Their Parents and Best Friends: Links to Life Satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 2854-2866.
- Edovald, T., Roosa, A. (2011). *Gordoni perekooli mõjust lastevanematele ja lastele viie koolituskursuse näitel*. MTÜ Perekoolitusühing Sina ja Mina.

Gordon, T. (2007). *Tark lapsevanem*. Kuidas luua ja säilitada oma lapsega terviklik suhe. Tartu, Eesti: Väike Vanker. (Originaal publitseeritud 1970)

Gordon, T. (n.d.). *Origins of the Gordon Model*. <https://www.gordontraining.com/thomas-gordon/origins-of-the-gordon-model/>.

Hennecke, M., Bleidorn, W., Denissen, J. J., Wood, D. (2014). A Three-Part Framework for Self-Regulated Personality Development across Adulthood. *European Journal of Personality*, 28, 289-299.

Kurdek, L. A. (1994). Conflict Resolution Styles in Gay, Lesbian, Heterosexual Nonparent, and Heterosexual Parent Couples. *Journal of Marriage and Family*, 56(3), 705-722.

Laible, D., Panfil, T., Makariev, D. (2008). The Quality and Frequency of Mother-Toddler Conflict: Links With Attachment and Temperament. *Child Development*, 79(2), 426-443.

Laursen, B., Hafen, C.A. (2009). Future Directions in the Study of Close Relationships: Conflict Is Bad (Except When It`s Not). *Social Development*, 19(4), 858-872.

Lavrič, M., Naterer, A. (2020). The power of authoritative parenting: A cross-national study of effects of exposure to different parenting styles on life satisfaction. *Children and Youth Services Review*, 116, 105274.

Lougheed, J. P., Duncan, R. J., Keskin, G., Marceau, K. (2020). Longitudinal associations between mother-child conflict and child internalizing problems in mid-childhood. *Development and Psychopathology*, 1-10.

Low, R. S. T., Overall, N. C., Cross, E. J., Henderson, A. M. E. (2019). Emotion Regulation, Conflict Resolution, and Spillover on Subsequent Family Functioning. *Emotion*, 19(7), 1162-1182.

Mikulincer, M., Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood. structure, dynamics, and change*. New York, USA: The Guilford Press.

Moreno Méndez, J. H., Espada Sánchez, J. P. ja Gómez Becerra, M. I. (2020). Role of parenting styles in internalizing, externalizing, and adjustment problems in children. *Salud Mental*, 43(2), 73-84.

- Neumann, A. P., Wagner, A., Remor, E. (2018). Couple relationship education program „Living as Partners“: evaluation of effects on marital quality and conflict. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 31, 26.
- Nucci, L. P. & Turiel, E. (1978). Social Interactions and the Development of Social Concepts in Preschool Children. *Child Development*, Vol. 49, No. 2, 400-407.
- O'Brien, M., Gordon, J., Bearden, C., Lopez, S. R., Kopelowicz, A., Cannon, T. D. (2006). Positive family environment predicts improvement in symptoms and social functioning among adolescents at imminent risk for onset of psychosis. *Schizophrenia Research*, 81(2-3), 269-275.
- Parsons, J. A., Prager, K. J., Wu, S., Poucher, J. W. (2020). How to Kiss and Make-Up (or Not!): postconflict Behavior and Affective Recovery From Conflict. *Journal of Family Psychology*, 34(1), 35-45.
- Ran, G., Niu, X., Zhang, Q., Li, S., Liu, J., Chen, X., Wu, J. (2021). The Association between Interparental Conflict and Youth Anxiety: A Three-level Meta-analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 50, 599-612.
- Rinn, R. C. ja Markle, A. (1977). Parent Effectiveness Training: A Review. *Psychological Reports*, 41, 95-109.
- Simon, V. A., Kobielski, S. J., Martin, S. (2008). Conflict Beliefs, Goals, and Behavior in Romantic Relationships During Late Adolescence. *J Youth Adolescence*, 37, 324-335.
- Smetana, J. G. (1989). Adolescents' and Parents' Reasoning about Actual Family Conflict. *Child Development*, 60(5), 1052-1067.
- Smetana, J. G., Yau, J., Restrepo, A., Braeges, J. L. (1991). Adolescent-Parent Conflict in Married and Divorced Families. *Developmental Psychology*, 27(6), 1000-1010.
- Smetana, J. G., Gaines, C. (1999). Adolescent-Parent Conflict in Middle-Class African American Families. *Child Development*, 70 (6), 1447-1463.
- Smith, O. A., Nelson, J. A., Adelson, M. J. (2019). Interparental and Parent-Child Conflict Predicting Adolescent Depressive Symptoms. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 1965-1976.

Spencer, C. M. ja Topham, G. L. (2020). Do Online Parenting Programs Create Change?: A Meta-Analysis. *Journal of Family Psychology*, 34(3), 364-374.

Tamm, A. (2015). Conflicts and their management in early childhood and adolescence. [Doctor`s thesis, University of Tartu]. University of Tartu Press. dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/47977/tamm_anni.pdf

Tamm, A., Tulviste, T., Urm, A. (2018). Resolving conflicts with friends: Adolescents` strategies and reasons behind these strategies. *Journal of Adolescence*, 64, 72-80.

Taylor, P. B. ja Swan, R. W. (1982). Parent Effectiveness Training: Adolescents` Responses. *Psychological Reports*, 51, 331-338.

Thomas, P. A., Liu, H., Umberson, D. (2017). Family Relationships and Well-Being. *Innovation in Aging*, 1(3), 1-11.

Tisak, M. S. & Turiel, E. (1984). Childre`s Concepts of Moral and Prudential Rules. *Child Develompent*, Vol. 55, No. 3, 1030-1039.

Tucker, C. J.; McHale, S. M., Crouter, A. C. (2003). Conflict Resolution. Links With Adolescents` Family Relationships and Individual Well-Being. *Journal of Family Issues*, 24, 715.

Valor-Segura, I., Garrido Macías, M, Lozano, L., M. (2020). Adaptation of the Accommodation among Romantic Couples Scale (ARCS) to Spanish Population. *Psicothema*, 32(1), 145-152.

van Eldik, W. M., de Haan, A. D., Parry, L. Q., Davies, P. T., Luijk, M. P. C. M., Arends, L. R., Prinzie, P. (2020). The Interparental Relationship; Meta-Analytic Associations With Children`s Maladjustment and Responses to Interparental Conflict. *Psychological Pulletin*, 146(7), 553-594.

Warmuth, K. A., Cummings, E. M., Davies, P. T. (2020). Constructive and Destructive Interparental Conflict, Problematic Parenting Practices, and Children`s Symptoms of Psychopathology. *Journal on Family Psychology*, 34(3), 301-311.

Käesolevaga kinnitan, et olen korrektselt viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digiarhiivis DSpace.

/Silja Möllits/